

บทที่ 6

ตัวแบบการสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียง

ในการศึกษาตัวแบบการสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียง ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่อยู่ในลักษณะของตัวแบบ (Role Model) ที่ควรจะเป็นเพื่อการสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียงในยุคปัจจุบัน โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้มีการจำแนกการนำเสนอตัวแบบที่ควรจะเป็นในการสร้างความยั่งยืน การแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียงเป็น 2 ตัวแบบสำคัญ คือ ตัวแบบด้านเนื้อหา และตัวแบบด้านรูปแบบของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียง นอกจากนั้นแล้วเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนตัวแบบทั้งสองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการบริหารการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียงอีกด้วย ดังนั้นการนำเสนอผลการศึกษาในบทที่ 6 โดยมีเป้าประสงค์ในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เกี่ยวกับการนำเสนอตัวแบบการสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียง ในการนี้จึงขอแนะนำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวด้วยการแบ่งประเด็นการนำเสนอออกได้เป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

6.1 ตัวแบบด้านเนื้อหาของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียง

6.2 ตัวแบบด้านรูปแบบของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียง

6.1 ตัวแบบด้านเนื้อหาของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียง

ในการศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปสู่การนำเสนอตัวแบบด้านเนื้อหาของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงนั้น ผู้วิจัยขอเริ่มต้นจากการวิพากษ์เนื้อหาจากการนำเอาหลักธรรมคำสอนในไตรภูมิพระร่วงมาเป็นแนวทางในการสร้างการแสดงรำสวดว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งในแง่ของการสร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างไรและเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น จากนั้นแล้วผู้วิจัยจะขอเสนอตัวแบบด้านเนื้อหาใหม่ที่จะควรจะเป็น ได้แก่ ตัวแบบด้านเนื้อหาพุทธธรรมแนวใหม่ เพื่อให้สามารถสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียงต่อไป

หลักธรรมคำสอนในไตรภูมิพระร่วงเน้น 3 โลก ได้แก่ มนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และนิพพานสมบัติ มีความเชื่อถือเรื่องนรกสวรรค์มีคุณในด้านสนับสนุนให้คนประพฤติดีเว้นชัวยอมรับเป้าหมายตามขั้นตอนของชีวิต ส่วนพุทธธรรมแนวสังคมนิยมเน้นโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งจุดหมายสูงสุดของชีวิตเป็นสิ่งที่อาจบรรลุได้ในชาตินี้ นั่นคือ นิพพานซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นภาวะที่มนุษย์สามารถประจักษ์แจ้งได้ในชีวิตปัจจุบันนี้เอง เมื่อเพียรพยายามทำตัวให้พร้อมพอ ก็ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2555 : 498)

เป้าหมายของชีวิตตามหลักธรรมคำสอนในไตรภูมิพระร่วงเน้นเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการทำความดีละเว้นความชั่ว เพื่อส่งผลกรรมยังให้เกิดมีชีวิตที่ดีเป็นสุขในกระแสสังสารวัฏในชาติต่อ ๆ ไป เนื่องจากการปฏิบัติให้ถึงความหลุดพ้นจากกระแสสังสารวัฏถึงพระนิพพานเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก บุคคลจึงตั้งเป้าหมายที่จะได้เกิดในสมัยของพระศรีอาริยมตไตรยเพื่อจะได้ยินได้ฟังธรรมจากพระองค์ (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 46-47) ส่วนพุทธธรรมแนวสังคมนิยมเน้นการบรรลุเป้าหมายของชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งทางที่นำไปสู่จุดหมายนั้น หรือการกระทำที่ตรงจุดพอเหมาะพอดีจะให้ผลตามเป้าหมายนั้น

คือ ทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา และความแน่นอนของทางสายกลางนั้น อยู่ที่ความมีจุดหมาย หรือเป้าหมายที่แน่ชัด นอกจากนี้ มรรค คือระบบความคิด และการกระทำ หรือการดำเนินชีวิต ที่ตรงจุด พอเหมาะพอดีให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย คือ ความดับทุกข์นี้ จึงเป็นทางสายกลาง อนึ่งโดยเหตุที่ ทางสายกลางเป็นทางที่มีจุดหมายแน่ชัด หรือความเป็นทางสายกลางขึ้นอยู่กับความมีเป้าหมายที่แน่ชัด ผู้ปฏิบัติจึงต้องรู้จุดหมาย จึงจะเดินทางได้ คือ เมื่อจะเดินทางก็ต้องรู้ว่าตนจะไปไหน ด้วยเหตุนี้ ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งปัญญา และจึงเริ่มด้วยสัมมาทิฐิ คือเริ่มต้นด้วยความเข้าใจปัญหาของตน และรู้จุดหมายที่จะเดินทางไป โดยนัยนี้ ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งความรู้และความมีเหตุผล เป็นทางแห่งการรู้เข้าใจ ยอมรับ และกล้าเผชิญหน้ากับความจริง เมื่อมนุษย์มีความรู้ความเข้าใจ และกล้าเผชิญหน้ากับความจริงของโลกและชีวิตแล้ว มนุษย์จึงจะสามารถจัดการกับชีวิตด้วยมือ ของตนเอง หรือสามารถดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดังามกันตัวเอง โดยไม่ต้องคอยหวังพึ่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ฤทธาณภาพดลบันดาลจากภายนอก และเมื่อมนุษย์มีความมั่นใจด้วยอาศัยปัญญาเช่นนี้แล้ว มนุษย์ ก็จะไม่ต้องไปหมกมุ่นวุ่นวายอยู่กับสิ่งที่หวังกังวลว่าจะมีอยู่นอกเหนือวิสัยของมนุษย์ ทำที่แห่งความมั่นใจ เช่นนี้แหละ คือลักษณะอย่างหนึ่งของความเป็นทางสายกลาง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2555 : 553)

วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวของพระประสงค์ของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้มองอริยะหรืออารยชน ในความหมายใหม่ ซึ่งต่างจากที่พวกพราหมณ์บัญญัติไว้ เมื่อจับความหมายในแง่นี้ ก็ลงข้อสรุปได้ว่า อริยะ หรืออารยชนที่จะเป็นสมาชิกในสังคมใหม่ คือชุมชนชาวพุทธนั้น เป็นอารยชนโดยอารยธรรม คือ ด้วยการดำเนินชีวิตตามมรรคาที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา เป็นผู้ที่มีศีลธรรมที่เป็นไปตามเหตุผล บริสุทธิ์ เพื่อไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ให้มีชีวิตร่วมกันที่สงบสุข เอื้อแก่ความเจริญงอกงาม แห่งประโยชน์ที่พึงได้พึงถึงตามลำดับ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2555 : 415) ควรดำเนินชีวิตสายกลางอย่างถูกต้องพอดีสอดคล้องกับความเป็นจริงของกฎธรรมชาติที่จะให้ การปฏิบัติจัดการดำเนินการต่าง ๆ ของมนุษย์ เกิดผลดีที่พึงมุ่งหมายได้สูงสุดเต็มสภาวะของธรรมชาติ โดยไม่กลายเป็นสุดโต่งที่พลาดไป ทั้งทางตั้งเครียดบีบคั้นตัว และทางย่อหย่อนมุ่งแต่เอามาบำเรอตัว (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2555 : 525)

6.1.1 ตัวแบบด้านเนื้อหาพุทธธรรมแนวใหม่

หลักธรรมคำสอนแบบไตรภูมิพระร่วงที่สอดแทรกอยู่ในบทสวดพระมาลัย บทสวดคฤหัสถ์ จนถึงการแสดงรำสวดนั้น สามารถใช้ได้ผลในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงมาแล้วก่อนหน้านี้เท่านั้น แต่ในสังคมยุคปัจจุบันที่เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี แนวคำสอนที่เคยใช้ได้ย่อมมีประสิทธิภาพกำลังถูกทำลายจากกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากวัฒนธรรม ความเชื่อหันมาให้ความสำคัญกับหลักวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่ารูปแบบด้านเนื้อหาของ การแสดงรำสวด ในปัจจุบันที่มีเนื้อหาการสอนให้ตระหนักรู้ถึงเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นแบบอุดมคติ ภายใต้อารมณ์ไตรภูมิพระร่วงซึ่งให้ความสำคัญต่อการอธิบายภพภูมิ 3 ดินแดน หรือการสอน ให้ฟังสังวรณัระวังในลักษณะของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นติดตามมาแบบข้ามภพข้ามชาติก็กลายเป็น เรื่องไกลตัวของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นแนวทางโลกทัศน์พุทธธรรมแนวใหม่จึงกลายเป็นข้อเสนอ ทางเลือกใหม่ที่ควรจะเป็น สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาใหม่การแสดงรำสวด ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะภายใต้ความเชื่อที่อาศัยเหตุกับผลตามหลักวิทยาศาสตร์ดังกล่าว

จำเป็นที่จะต้องนำเสนอหลักคำสอนหรือตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวจิตใจคนในสังคมยุคใหม่ได้อย่างสมเหตุสมผล ด้วยเหตุนี้ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้เนื้อหาด้านพุทธธรรมแนวใหม่ จึงเป็นตัวอย่างที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

บทวิพากษ์ดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอแนวทางการสร้างเนื้อหาในการแสดงรำสวดใหม่ ซึ่งเป็นตัวแบบด้านเนื้อหาของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนของภาคตะวันออกในยุคปัจจุบัน หรืออาจเรียกว่าตัวแบบด้านพุทธธรรมแนวใหม่ หรือพุทธธรรมแนวสังคมนิยม ซึ่งแนวคิดพุทธธรรมแนวใหม่มีแนวคิดที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนตามหลักพุทธศาสนา ที่มีความแตกต่างไปจากแนวคิดไตรภูมิพระร่วง ทั้งนี้เพื่อสามารถทำให้ให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน หรืออาจเรียกว่าความเข้าใจในสังขารของโลกลงความความเป็นจริง ซึ่งการนำเสนอตัวแบบพัฒนาการด้านพุทธธรรมที่ผู้วิจัยนำมาเสนอเป็นตัวอย่างที่สามารถนำไปสู่การสร้างควมยั่งยืนให้กับการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกนั้น เป็นการอาศัยการประยุกต์หลักพุทธธรรมของปราชญ์แห่งพุทธศาสนาร่วมสมัยสองท่านที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางโดยทั่วไป ได้แก่ หลักพุทธธรรมตามแนวทางของพระพุทธทาสภิกขุ และหลักพุทธธรรมตามแนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ทั้งนี้หลักพุทธธรรมของท่านผู้รู้ทั้งสองดังกล่าวมีลักษณะของการสั่งสอนให้ประชาชนทั่วไปได้มีความเข้าใจหลักเกี่ยวกับเหตุและผล กล่าวคือ การใช้ปัญญาซึ่งหมายถึงหลักความคิดของการมองตนเองและการทำจิตใจว่างเป็นหลัก โดยที่ไม่เอาปัญหาต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นภาระที่กายและใจ แต่อาจมองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในมิติที่ดีและมิติที่ไม่ดี ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปยึดเหนี่ยวเกาะติดกับสิ่งที่เกิดขึ้นต่าง ๆ เหล่านั้น (พุทธทาสภิกขุ, 2535 : 3-5)

จุดเด่นของการใช้เนื้อหาพุทธธรรมแนวใหม่นั้น เป็นการเสนอเนื้อหาในโลกลงความความเป็นจริง แนวคิดพุทธธรรมแนวใหม่เป็นคำสอนที่อธิบายให้เข้าใจชีวิตทางสังคม อุดมคติเป้าหมายชีวิต เช่น สังคมที่มีความทุกข์ทางใจน้อย มีความมั่งคั่งทางวัตถุ เป็นต้น การปฏิบัติหรือวิถีทางดำเนินชีวิตที่ควรจะทำ เช่น การมุ่งเน้นความสนใจแต่ในเรื่องปัจจุบัน ไม่ยึดติดมั่งงายอดีต ไม่ลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อเพื่อฝันในเรื่องอนาคตที่ยังมาไม่ถึง การปฏิบัติตนโดยยึดถือทางสายกลางหรือมรรคมืองค์ 8 ดังนั้นหัวใจสำคัญหลักของพุทธธรรมจึงอยู่ที่การให้ความสนใจในชาติปัจจุบันเป็นหลัก กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวคิดพุทธธรรมแนวใหม่ หรืออาจจะเรียกว่า พุทธธรรมแนวสังคมนิยม เป็นแนวทางที่มุ่งอธิบายให้เห็นถึงโลกลงความความเป็นจริงแบบเห็นผลได้ทันทีทันใด ในลักษณะของสวรรค์อยู่ในอกนรกเกิดขึ้นในใจ กล่าวคือ การกระทำผิดชอบชั่วดีแม้ว่าคนอื่นไม่รู้ไม่เห็น แต่ตนเองในฐานะผู้ที่ปฏิบัติย่อมรู้อยู่แก่ใจ ซึ่งถ้าทำดีใจก็จะมีความสุขเบิกบานเปรียบเสมือนได้ขึ้นสวรรค์ ในทางตรงกันข้ามถ้าทำในสิ่งที่ไม่ดีก็จะมีทุกข์เปรียบเสมือนตกนรกทั้งเป็น ในส่วนของการปฏิบัติตามแนวทางพุทธธรรมแนวใหม่นั้น ก็จะประกอบไปด้วยการเป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นพื้นฐาน มรรคมืองค์ 8 หมายถึง หนทางแห่งการดับทุกข์และโลกุตระธรรม หมายถึง ธรรมอันอยู่เหนือโลก ธรรมอันประเสริฐ นิพพาน และอรหัตผล เป็นสำคัญ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2555 : 525-528)

นอกจากนี้แล้วแนวทางของหลักพุทธธรรมแนวใหม่ยังชี้ให้เห็นว่า การบรรลุซึ่งความสุขหรือการกระทำที่ดีในสังคมได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสมบารมีในหลายภพหลายชาติ หรือการมุ่งกระทำความดีเพื่อให้ได้รับผลบุญจากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การสะเดาะเคราะห์ การบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการเซ่นไหว้เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ช่วยเหลือ

อำนวยความสะดวก เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีการปฏิบัติตนเพื่อสามารถให้บรรลุธรรมและส่งผลให้ชีวิตมีความสุขได้นั้นสามารถกระทำได้โดยทันที ซึ่งเป็นการกระทำที่ใจเป็นหลักอาจไม่ต้องเป็นนักบวชหรือผู้ที่ถือวัตรปฏิบัติธรรมก็ได้ หากแต่เป็นการปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม จากนั้นแล้วยังมีการฝึกจิตเพื่อไม่ให้ไปยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งที่ไม่แน่นอน หรือการนำพาเอาความทุกข์ต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งรวมไปถึงการสร้างบุญ การสร้างบาปกรรม และพิธีกรรมแบบพุทธศาสนาเองด้วย หลักพุทธธรรมตามแนวทางคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุที่ถ่ายทอดสู่สาธารณะโดยทั่วไป โดยมีเจตจำนงให้เข้าใจถึงสัจธรรมของโลกและการทำจิตใจให้ว่าง สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากบทร้อยกรองของพุทธทาสภิกขุตอนหนึ่งที่ว่า

... หยุดดู หยุดพุด หยุดฟังเสียบ้างแล้วนั่งสบาย หากใส่ใจดู เปิดหูฟังตาย ปากคอเราะร้าย ทุกข์ภัยจะประดัง เกิดมาเป็นคน ควรประหยัดตน ผ่อนดูผ่อนฟัง ผ่อนการพูดจา ต่อหน้าและลับหลัง คุมสติตั้ง ระวังกายา เรื่องใดไม่ควรเห็น จงเย็นหุดา เราเคยผ่านพบ ประสบกันมา ล้วนแล้วแต่เป็นมายา พาให้ลำเค็ญ เรื่องไม่จำเป็น จะทำให้จำจนตาย ...

ขณะที่หลักพุทธธรรมแนวใหม่ตามแนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เป็นการให้แนวทางไว้ในลักษณะของการดำเนินชีวิตที่ไม่ยึดติดทั้งตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้แล้วยังมุ่งเน้นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างผลดีควบคู่กับการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งนี้มีการมุ่งหวังว่าประชาชนบนโลกใบนี้จะเบียดเบียนหรือทำร้ายกันให้น้อยลง ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นการใช้ความรู้จากความเข้าใจชีวิตจริงของมนุษย์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบธรรมชาติ ที่มีความสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาด้านสติปัญญา ในทัศนะของพระธรรมปิฎก เห็นว่าเมื่อมนุษย์ก้าวข้ามการเบียดเบียน และการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันจะสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่มวลมนุษยชาติและสิ่งมีชีวิตทั้งโลกโดยทั่วไป (พระธรรมปิฎก, 2549 : 5-22)

จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมแนวใหม่ตามแนวทางของพุทธทาสภิกขุและหลักพุทธธรรมแนวใหม่ตามแนวทางของพระธรรมปิฎก มีประเด็นร่วมกันอยู่ที่คำสอนที่เรียกว่าโลกุตระธรรม หมายถึงการให้หลักธรรมคำสอนที่ยึดมั่นถือมั่นอยู่ในโลกแห่งความเป็นปัจจุบัน ที่ไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพื่อฝันหรือการคิดข้ามภพข้ามชาติ และไม่ใช่การอธิษฐานรทก-สวรรค์ หรือการทำให้รวยหรือจน หรือการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการแก้กรรม หากแต่หลักพุทธธรรมดังกล่าวนั้นเป็นการกำหนดเป้าหมายที่เป็นนามธรรม คือ การมุ่งเน้นการบรรลุนิพพานด้วยการประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการหยุดยั้งเรื่องเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นเหตุแห่งความทุกข์ ขณะเดียวกันเมื่อยังมีชีวิตและมีสติที่ดีอยู่ก็พึงพยายามปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของสัจธรรมในเชิงพุทธธรรมที่เรียกว่าวัฏสงสาร ได้แก่ การเวียนว่ายอยู่ในวัฏวนของการเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มนุษย์ไม่มีผู้ใดสามารถหลีกเลี่ยงพ้นผ่านไปได้ หากแต่หลักพุทธธรรมมุ่งสอนให้รู้จักเรื่องเกี่ยวกับการเกิดดี การแก่ดี การเจ็บดี และการตายดี กล่าวโดยสรุปแล้วหลักพุทธธรรมพยายามชี้ทางให้คนพ้นเหตุแห่งทุกข์ด้วยหลักการเชิงเหตุผล ที่พยายามที่เสนอให้มีการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันแบบเรียบง่าย เช่น การทำจิตใจให้ว่าง การมองตนเอง

ตลอดเวลา ขณะทำงานให้กระทำอย่างมีสมาธิโดยที่จิตใจไม่สับสน ไม่เคร่งเครียด อีกทั้งมีการปรับตัวเอง ให้สอดคล้องไปกับหลักธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้แล้วหลักพุทธธรรมแนวใหม่ยังได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญญา ซึ่งหมายถึง ความรู้ หรือความเข้าใจ ทั้งรู้ในตน รู้ในงาน รู้ในตำรา และรู้ในคน อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงชีพ ในชีวิตประจำวัน คำว่าปัญญานั้นเมื่อได้ทำการศึกษาอย่างลึกซึ้งแล้วพบว่าประกอบไปด้วยขั้นตอน ของการเกิดปัญญา 3 ประการ ได้แก่ สุตมยปัญญา คือ ปัญญาหรือความรู้อันเกิดจากการศึกษา เล่าเรียน ถือเป็นการเข้าถึงซึ่งปัญญาในระดับเบื้องต้น ด้วยการศึกษาเล่าเรียนด้วยตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งการอ่านตำราด้วยตนเอง และการสดับรับฟังจากคณาจารย์ รวมถึงการศึกษาเล่าเรียนจากสื่ออื่น ที่เข้าถึงได้ ขณะที่ยังตามยปัญญา คือ ปัญญาหรือความรู้อันเกิดจากการคิดวิเคราะห์ เป็นการได้มา ซึ่งปัญญาชั้นกลางโดยใช้พื้นฐานปัญญาที่ได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนในขั้นสุตมยปัญญา คือ การนำ องค์ความรู้ที่ได้จากตำราเรียน หรือจากคณาจารย์ผู้สอนมาคิดวิเคราะห์ หาเหตุ หาผล หาข้อเท็จจริง อันที่จะเป็นไปได้ โดยไร้ซึ่งอคติโน้มเอียงในตำรา และผู้สอน โดยให้ยึดหลักธรรมที่เรียกว่า กาลามสูตร 10 ประการ อันได้แก่ อย่าเชื่อเพราะฟังตามกันมา อย่าเชื่อเพราะถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมา อย่าเชื่อ เพราะการเล่าลือ อย่าเชื่อเพราะอ่านในตำรา อย่าเชื่อเพราะคิดด้วยตนเอง อย่าเชื่อเพราะการคาดเดา อย่าเชื่อเพราะมีเหตุผลประกอบ อย่าเชื่อเพราะมีทฤษฎีที่คนอื่นกล่าวไว้ อย่าเชื่อเพราะรูปลักษณ์ อย่าเชื่อเพราะเขาเป็นครูเรา หรือใช้หลักธรรมอื่นที่เป็นพื้นฐานแจ้งหรือได้ข้อเท็จจริงในสิ่งนั้น ว่า เป็นจริง หรือเป็นเท็จประการใดสำคัญของปัญญา คือ โยนิโสมนัสสิการ และเมื่อคิดวิเคราะห์ตามประเด็นใด ประเด็นหนึ่งที่เราสนใจในมูลเหตุต่าง ๆ ด้วยการใช้หลักกาลามสูตร 10 ประการ และโยนิโสมนัสสิการ ย่อมจะเกิดปัญญารู้ ส่วนภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาหรือความรู้อันเกิดจากฝึกฝน หรือลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นการได้มาซึ่งปัญญาระดับสุดท้าย โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียน และคิดวิเคราะห์จนได้ข้อเท็จจริงในสิ่งนั้น แล้วนำแนวทางเหล่านั้นมาใช้ในการปฏิบัติจริง ทั้งในชีวิตประจำวันของคฤหัสถ์ และการปฏิบัติธรรมของภิกษุ กล่าวโดยสรุปแล้วลักษณะปัญญาทั้ง 3 ประการ ถือเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งปัญญา หรือความรู้อันเป็นจริง มิใช่รู้เท็จ เพราะความเขลา หรือเชื่อในตำราหรือที่เขาพูด

เมื่อได้วิพากษ์หลักพุทธธรรมที่ได้นำเสนอมาในเบื้องต้นแล้วนั้น พบว่า จุดเด่นของหลัก พุทธธรรมแนวใหม่นั้นเป็นการตีความหมายในโลกปัจจุบัน หมายถึง การอบรมสั่งสอนให้คนทั่วไปได้ เรียนรู้การใช้ชีวิตจริงในโลกปัจจุบัน โดยอาศัยหลักของเหตุและผลให้เข้ากับปรากฏการณ์ในมิติต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกลมกลืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์อีกทั้งง่ายต่อการเข้าถึง และสามารถ นำไปปฏิบัติแล้วเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมจริงโดยทันที ไม่ต้องรอผลที่จะเกิดขึ้นในภพหน้าหรือเป็นลักษณะ คำสอนที่เกี่ยวข้องกับบาปบุญคุณโทษที่มีผลข้ามภพข้ามชาติ ดังเช่น คำสอนในไตรภูมิพระร่วง ที่สอดแทรกอยู่ในบทสวดพระมาลัยและบทสวดคฤหัสถ์ มักกล่าวถึงแนวโน้มของการเกิดขึ้น ในภพหน้าหลังจากที่มนุษย์ได้เวียนขันธ์ไปแล้ว เช่น กรณีที่พระมาลัยไปโปรดเปรตในนรกซึ่งได้รับ ทุกข์ทรมานอย่างหนักหน่วง จากผลกรรมที่ได้กระทำไว้เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิต โดยมีนัยสำคัญ ในการสอดแทรกคำสอนให้คนทั่วไปเกรงกลัวต่อการทำบาปและหันกลับมาทำความดีมากขึ้น เป็นต้น แต่ลักษณะของหลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นโลกุตตรธรรม ซึ่งหมายถึง การพ้นจาก โลกที่จิตสัมผัส ทางตา โลกที่จิตสัมผัสทางหู โลกที่จิตสัมผัสทางจมูก โลกที่จิตสัมผัสทางลิ้น โลกที่จิตสัมผัสทางกาย

โลกที่จิตสัมผัสทางใจ เพราะฉะนั้น พระอรหันต์บุคคลที่บรรลุโลกุตตรธรรม ก็คือ ผู้ที่ไม่ยึดติดต่อสิ่งที่สัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างสิ้นเชิง สำหรับผู้ที่อยากพ้นทุกข์แบบโลกปัจจุบัน ก็ใช้วิธีบังคับตนเองไม่ให้สนใจสิ่งที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัส โดยการปฏิบัติธรรมที่แท้จริงคือการพิจารณาสภาพความเป็นจริงของจิต เจตสิก รูป ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป จนเกิดปัญญาและไม่ยึดติดต่อสิ่งนี้อีก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวแบบด้านเนื้อหาพุทธธรรมแนวใหม่ที่นำมาใช้กับการแสดงรำสวดในโอกาสต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและสามารถประยุกต์เนื้อหาที่ทันสมัย มีความกระชับขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาของผู้ชม สามารถทำให้การแสดงรำสวดนั้นมีบทบาทในการเข้าถึงกลุ่มผู้รับชมได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้รับชมกลุ่มที่เป็นวัยรุ่นก็นิยมเนื้อหาการแสดงที่ค่อนข้างที่เป็นสากล ความเป็นสากลดังกล่าวนักแสดงรำสวดอาจจะต้องมีการปรับประยุกต์ให้บทร้องรำสวดมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ความทันสมัยดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ในหลายมิติ ดังเช่น การประยุกต์บทร้องที่สอดแทรกเนื้อหาเพลงและจังหวะดนตรีสมัยใหม่ ซึ่งได้รับความนิยมของกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงรำสวดแต่ละครั้ง หัวหน้าคณะและตัวนักแสดงเองจำเป็นต้องร่วมกันนึกถึงสิ่งที่เป็นความแปลกใหม่ของเนื้อหาในมิติการแสดงทุก ๆ ด้าน ความแปลกใหม่ในที่นี้คือ เนื้อหาการแสดงที่อาจไม่ซ้ำกับการแสดงรำสวดในยุคเก่า ๆ ที่ผ่านมา นอกจากนี้แล้วการแสดงดังกล่าวควรมีการสร้างสถานการณ์ในเนื้อหาของการแสดงให้มีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับคำร้องและบทแสดงจากผู้แสดงฝ่ายต่าง ๆ ควรนำเอาบทบทบาทเนื้อหามาดัดแปลงให้เข้ากับบริบทในสังคมไทย หรืออาจมีการประพันธ์เนื้อเรื่องขึ้นมาใหม่ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาสภาพของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างหลากหลายกันค่อนข้างสูง เช่น ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรซึ่งสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์และการพัฒนาเนื้อหาการแสดงรำสวดในโอกาสต่าง ๆ ให้ยั่งยืนได้อย่างมีนัยสำคัญ

6.2 ตัวแบบด้านรูปแบบของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปสู่การนำเสนอตัวแบบด้านรูปแบบของการแสดงรำสวดที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตัวแบบด้านรูปแบบใหม่ที่จะเป็นของการแสดงรำสวด เพื่อให้สามารถสร้างความยั่งยืนของการแสดงรำสวดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าว โดยที่การแสดงรำสวดจะสามารถปรับตัวเพื่อทำให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นั้น จะต้องมีการพัฒนาในรูปแบบในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น อันประกอบไปด้วย รูปแบบด้านการแสดง รูปแบบด้านโอกาสในการแสดงรูปแบบด้านจังหวะทำนองในการแสดง รูปแบบด้านสถานที่ที่ใช้แสดง และรูปแบบด้านอุปกรณ์การแสดง ดังนี้

6.2.1 รูปแบบด้านการแสดง

รูปแบบด้านการแสดงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงรำสวดในสมัยใหม่ เพราะถ้าหากการแสดงดังกล่าวมีจุดอ่อนในด้านรูปแบบการแสดงที่ยึดถือแนวทางรูปแบบเดิม ๆ ก็จะมีลักษณะเป็นแบบโบราณที่ขาดมิติของความทันสมัย ไม่สามารถสร้างความน่าสนใจให้กับผู้ชม ผลที่สะท้อนติดตามมาก็คือ จะไม่มีเจ้าภาพงานจัดทำการแสดงรำสวดไปเล่นในโอกาสต่าง ๆ ในท้ายที่สุดหัวหน้า

คณะร่ำสวดจำเป็นที่จะต้องยุบเลิกคณะ ขณะที่ผลกระทบดังกล่าวส่งผลถึงตัวนักแสดงร่ำสวดที่ต้องตกงานตามไปด้วย และเมื่อหันไปพิจารณาผลเสียในภาพรวมการแสดงร่ำสวดที่เคยเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งร้อยปีก็มิอันต้องล่มสลายไปในที่สุดด้วยแนวทางที่เป็นการพัฒนารูปแบบด้านการแสดงร่ำสวดดังกล่าวอาจมีการพัฒนาจากรูปแบบเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความน่าสนใจมากขึ้น หรือรูปแบบการแสดงที่มีการสร้างผลงานใหม่ ๆ เช่น การประยุกต์ทำร่ำเข้ากับทำร่ำวงสมัยใหม่ เป็นต้น หรือมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาผสมผสานรวมตลอดไปถึงการดัดแปลงรูปแบบการดำเนินเรื่องให้รวดเร็วและมีความสมจริงมากขึ้น (กฤษฎา สวัสดิ์ชัย, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2564 และพิมลพรรณ มณีวรรณ, สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2564)

สำหรับการสร้างรูปแบบด้านการแสดงร่ำสวดที่ควรจะเป็น ควรมีการดำเนินการใน 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่ำสวดเพิ่มเติม กรณีนี้สามารถศึกษาทั้งในแง่ของการอ่านเอกสาร การดูวีดิทัศน์ และการรับชมการแสดงในโอกาสต่าง ๆ จากสถานที่จริง เพื่อนำแนวทางที่ดีมาปรับปรุงพัฒนาผลงานของตนเอง
2. ความมีใจกว้างในการยอมรับคำติชม กรณีนี้นักแสดงร่ำสวดที่ดีต้องยอมรับว่าในสังคมมักมีความเห็นในสองมิติเสมอ กล่าวคือ คนที่ชื่นชอบก็มักจะชื่นชมยินดี แต่ในทางตรงกันข้ามคนที่ไม่ชอบก็มักจะติติง เป็นต้น ดังนั้นให้ถือว่าคำแนะนำของผู้ชมเป็นเสมือนกระจกเงาที่สามารถที่จะสะท้อนถึงผลงานของตนเอง
3. การใช้เทคนิค เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้มีความน่าสนใจ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายด้วย
4. การร่วมกันทำงานเป็นทีม การร่วมกันทำงานเป็นทีมนี้เป็นความพยายามที่จะดึงจุดเด่นของผู้ร่วมงานแต่ละคน ให้มาช่วยสร้างผลงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. การทำงานแบบมืออาชีพ ในที่นี้หมายถึง การสร้างระบบกลไกในการทำงาน โดยมีการจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ที่มีความชัดเจนและเมื่อทุกฝ่ายได้รับมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ก็ควรจะต้องมีความรักสมัครสมานสามัคคีร่วมมือกันอย่างเต็มที่
6. การประเมินผลงานภายหลังการแสดงจบลง ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อดี และข้อด้อยของการแสดงดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในการแสดงครั้งต่อไป

6.2.2 รูปแบบด้านสถานที่ที่ใช้แสดง

ในส่วนของสถานที่ที่ใช้ในการจัดการแสดง มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มสถานที่การแสดงให้มากกว่าการแสดงที่เป็นเพื่อนงานศพ หรือเฉพาะที่วัดเท่านั้น เพราะเมื่อการแสดงได้รับการปรับปรุงการแสดงให้รูปแบบมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เข้ากับยุคในปัจจุบันแล้วก็จะสามารถทำการแสดงได้ในทุกสถานที่ เช่น สถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน งานประจำปีในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนงานประจำปีของจังหวัด โดยทำการแสดงเพื่อการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น และเป็นการให้ความรู้ในรูปแบบดั้งเดิม เพราะนักเรียนและผู้สนใจจะได้ทราบความรู้อย่างเป็นมาของการแสดงร่ำสวดตั้งแต่เริ่มมีการแสดง อีกทั้งต้องมีการปรับปรุงยุคการแสดงผลให้หลากหลายเข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อเพิ่มความน่าสนใจไม่น่าเบื่ออีกด้วย (ภูริวัต ขุนสุนทร, สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2564)

ที่สำคัญควรจะทำให้ความสำคัญและการแสวงหาความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมการแสดงรำสวดอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ความร่วมมือดังกล่าวจะต้องเป็นการประสานความร่วมมือทั้งสถานที่ภาครัฐ และสถานที่ภาคเอกชน การอาศัยภาครัฐในแง่ของการเสริมสร้างนโยบายที่เกื้อหนุนต่อการจัดกิจกรรมการแสดงรำสวดในมิติต่าง ๆ จะต้องทำหน้าที่หลักในการสร้างจิตสำนึกผ่านกระบวนการนโยบายหลัก ที่อาจมีการกำหนดให้การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ จะต้องมีการสอดประสานการแสดงรำสวดหรือการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการแสดงรำสวดด้วยเสมอ ขณะที่ภาคส่วนเอกชนควรเชื่อมโยงเครือข่ายของบ้าน วัด โรงเรียน องค์กรต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องประสานความร่วมมือกันในความมีเจตจำนงที่แน่วแน่ สำหรับการส่งเสริมกิจกรรมการแสดงรำสวด ประคองว่าการแสดงรำสวดนั้นเป็นสมบัติอันล้ำค่าของบรรพบุรุษที่มอบไว้แก่ลูกหลาน (สิทธิรัตน์ ศรีจันทร์, สัมภาษณ์ 3 เมษายน 2564 และกาญจน์ กรณีย์, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2564)

6.2.3 รูปแบบด้านอุปกรณ์การแสดง

อุปกรณ์การแสดงรำสวดนั้นสมควรประกอบไปด้วยเรื่องเกี่ยวกับเวทีที่มีฉากสีสันน่าสนใจ เข้ากับเนื้อเรื่องที่ทำการแสดง โดยมีระบบไฟที่ทันสมัยทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามอารมณ์ของการแสดงในอารมณ์ต่าง ๆ เช่น รัก สนุก เศร้าซึ่งในยุคปัจจุบันระบบแสง สี เสียง สามารถทำให้การแสดงน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่ประการหนึ่ง คือ การนำเครื่องดนตรีมาใช้ประกอบในการแสดง อีกประการหนึ่งควรมีการปรับปรุงในเรื่องเครื่องแต่งกาย และเครื่องสำอางของนักแสดง ซึ่งทำให้นักแสดงมีความโดดเด่นทันสมัย และเป็นที่น่าสนใจของผู้ชมทุกระดับ ซึ่งอุปกรณ์การแสดงดังกล่าวมีพื้นฐานเกิดขึ้นตามสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ดังนั้นทุกชนชั้นอาชีพ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวท่ามกลางการแข่งขันค่อนข้างสูง ขณะที่บรรดานักแสดงหรือกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงบันเทิงก็ควรที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคม การรับผิดชอบต่อกล่าวหาหมายถึงนอกจากมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพนั้น ๆ แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในมิติของการแสดง นักแสดงแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นดนตรี ลิเก ละคร โขน ลำตัด หรือการแสดงประเภทใด ๆ ก็ตาม ผู้เกี่ยวข้องก็ควรจะต้องมีความพยายามพัฒนาอุปกรณ์การแสดง แนวทางการเล่นที่ไม่ควรซ้ำแบบเดิม ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมนิยมชมชอบ กล่าวคือต้องมีการประยุกต์ให้เข้ากับผู้ชมทุกเพศทุกวัย ภาพการแสดงต้องไม่หน้าเบื่อหน่าย และการดำเนินเรื่องควรทำให้กระชับรวดเร็วไม่น่าเบื่อ ดังนั้นการแสดงรำสวดในยุคสมัยใหม่ต้องมีการพัฒนาอุปกรณ์การแสดงอยู่ตลอดเวลา เพราะถ้าหากเวทีการแสดงไม่ยิ่งใหญ่อลังการ เครื่องเสียงขาดความชัดเจน ไพเราะ เครื่องดนตรี ไม่มีการประยุกต์ให้สอดคล้องกลมกลืนกับยุคสมัย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง หากไม่มีความทันสมัยจริง ๆ ก็จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนโดยทั่วไปที่สามารถเข้าถึงการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย

6.2.4 รูปแบบด้านโอกาสในการแสดง

ในการอธิบายถึงรูปแบบด้านโอกาสในการแสดง หมายถึง การพยายามแสวงช่องทางและงานการแสดงที่ควรมีความหลากหลายมากกว่าการที่การแสดงรำสวดมีโอกาสดับแคบแต่แค่งานอวมงคล เช่น งานศพ เป็นต้นเท่านั้น หากแต่ควรจัดรูปแบบสำหรับโอกาสในการแสดงที่สามารถเข้าถึง และเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค ที่อาจจะต้องมี

การเขียนประพันธ์พร้อมควบคุมกับมิติทางการแสดงและการแต่งกายที่เหมาะสมกับบริบทของงานแสดงที่มีความหลากหลายเหล่านั้นด้วย

รวมไปถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้ความร่วมมือสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ และให้การแสดงรำสวดได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ กับทุกหน่วยงาน ย่อมส่งผลให้การแสดงรำสวดสามารถดำรงอยู่ควบคู่กับสังคมไทยได้ต่อไป (อเนก สารเนตร, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2563)

6.2.5 รูปแบบด้านจังหวะทำนองในการแสดง

ในสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการแสดงสมัยใหม่ เช่น ละคร ลิเก โขน และดนตรีแขนงต่าง ๆ ได้มีการพัฒนารูปแบบทางด้านการใช้ทำนอง จังหวะ และเครื่องดนตรีที่หลากหลายทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีสากล เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เครื่องดนตรีไทย ฯลฯ ฉะนั้นการแสดงรำสวดควรมีการประยุกต์ท่วงทำนองให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน ในโอกาสต่าง ๆ ให้เหมาะสม มิใช่ยังคงใช้แต่ทำนองที่มาจากบทเพลงไทยเดิม หรือเครื่องดนตรีเพลง เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ และกลองทอมบ้า เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงคนดูได้อย่างหลากหลาย โดยที่ผู้ชมทุกเพศทุกวัยมองดูแล้วรู้สึกไม่ตลกยุคสมัย ดังจะเห็นตัวอย่างดังเช่น ลิเก มีการแสดงดนตรีร้องเพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิตและเพลงสากล ก่อนที่จะมีการเข้าสู่บรรยากาศของการแสดงในห้องเรื่องที่จัดเตรียมมา ขณะที่วงดนตรีเพื่อชีวิตก็มีการผสมผสานโดยนำเอาเครื่องดนตรีบางชนิดของดนตรีไทย เช่น ระนาด ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ช่วยเพิ่มความไพเราะและความแปลกใหม่ ดังนั้นการแสดงรำสวดควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มความหลากหลายดังกล่าว อันเป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับความนิยมนจากผู้ชมให้มากยิ่งขึ้น (สำเร็จ ใจช่วย, สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2564)